

PAPERS DE LLEVANT

Maig 2018

Aquí teniu un recull d'escrits per a compartir amb la comunitat de l'Institut Cap de Llevant.

Gràcies a tots els qui han escrit, ara podrem llegir, parlar i escoltar que, de fet, és el que cada dia demanem als nostres alumnes.

Comissió de Normalització Lingüística

*«Se ha apagado el fuego.
Queda solo un blando
montón de cenizas,
donde estuvo ondulando la llama.»*
Juana de Ibarborou

Cendres

El viatge havia estat llarg. Després de l'avió havia agafat un tren i llavors un autobús que la deixava al poble. El seu germà li havia repetit que truqués quan estigués a punt de pujar a l'avió i que l'aniria a buscar, però ella tenia ganes de fer el viatge sola, per pensar, per posposar aquell silenci ple i dur com una pedra a l'estómac.

Quan va baixar de l'autobús ja eren gairebé les dues de la tarda i, com que no havia dormit ni menjat res des del vespre anterior, ara començava a notar les nàusees i el mal de cap. Aquella nit s'havia ficat al llit a les deu amb el propòsit d'espolsar-se un cansament que l'assetjava des de feia mesos. La preocupació la consumia, i la soledat, i un hivern que se li feia etern malgrat que ja havia començat oficialment la primavera. El vent bufava amb força i sentia els cops de porta del terrat, d'aquell tros de fusta que havien d'arreglar des de l'estiu passat però del qual s'oblidaven sempre, fins que el vent tornava a fer-la present i no la deixava dormir. De cop va sentir que la porta s'esbotzava. Eren les dotze de la nit.

De seguida va agafar el telèfon que tenia just al costat, a sobre de la tauleta de nit, i es va aixecar impulsada per pensaments angoixants.

–Sí?

–Joana? És el pare; s'està morint –la veu del seu germà tenia el to aspre del cansament–. Podràs venir?

Es va estar una estona asseguda al llit, enmig de la foscor de la nit i d'aquell renou que li anunciava que ja no podria descansar més, que ara començava tot, o acabava, i que havia de partir de nou on no volia tornar mai més.

Evidentment el pare no s'estava morint sinó que ja era mort. Quan el va trobar el seu germà ja feia hores que s'havia extingit. Un atac de cor mentre mirava la televisió, sol, al sofà de casa, al mateix sofà gastat a l'alçada on reposava el cap greixós que només es rentava un cop a la setmana. I qui sap si ara encara es rentava menys ara que vivia sol i la mare no el cuidava. El seu germà no l'havia abandonat, com ella, però les seves atencions es limitaven a una trucada a la setmana, cada diumenge al vespre, i un parell de visites les tardes del dimarts i el divendres. La seva tia, la lletja, s'encarregava de netejar la casa i de portar-li menjar preparat que disposava en *tuppers* a la nevera.

La tia Dolores era una dona esquerpa, de posat seriós, que deia que la seva neboda havia estat molt injusta amb el seu pare i que no la perdonaria mai. Ho havia dit la mare a la Joana abans de morir i la mare no era dona de dir aquestes coses. La tia era una dona lletja però no és que només fos desagradable físicament, sinó que l'acompanyava un caràcter repulsiu que la feia ofensiva. La boca, malgrat ser massa grossa, no podia allotjar unes dents enormes i desordenades; els ulls eren apagats, de mirada obscena, i el cabell, tan gruixut i rebel que era impossible de dominar tot i que anés a la perruqueria un cop a la setmana.

La Joana no podia cuidar del pare perquè ell no la deixava. Just el dia abans de la trucada del seu germà li havia penjat el telèfon, com sempre. Era el seu sant i va arreplegar forces per parlar amb ell, per tornar-ho a intentar, sense èxit, tot i que aquest cop li va semblar que es mantenia més estona callat a l'altra banda. Després va penjar i ella va quedar amb la por.

Sí, tenia por, pànic de tornar-lo a trobar pel carrer i que li girés la cara, que torcés el gest i que canviés de vorera tombant per la cantonada. Per això havia marxat del poble ara feia quatre anys, per aquest motiu no el podia cuidar ni dir-li que ho sentia, que havien d'arreglar les coses, que no podien continuar així.

—Hem de parlar. Papa, jo t'estimo... —després el silenci, pesat, de la seva respiració abans de penjar el telèfon.

I sentia pena. Una sola pena, però tan gran que de vegades li semblava que no cabia en el seu pit i que estava a punt d'explotar. I el nus a l'estómac, i les nàusees.

A les dues del migdia el poble semblava desert i va decidir entrar a la cafeteria de l'estació d'autobusos, on estava segura que no trobaria cap conegut. Després de mastegar i empassar un entrepà de pernil i de beure's un cafè amb llet va trucar al seu germà.

La figura alta i imponent del seu germà va aparèixer al cap de deu minuts i, malgrat que tots dos tenien ganes d'abraçar-se, la distància era tan gran que ja no ho podien fer. Ni tan sols de petits s'havien tocat gaire, per això era tan difícil recuperar aquell amor entre germans que no havien manifestat mai. El germà gran sempre ho havia estat molt, ella era una nena tardana que havia arribat quan els seus pares, ja grans, no l'esperaven, i es portava quinze anys amb, fins llavors, l'únic fill.

Un petó a cada galta i el recorregut, un darrere de l'altre fins al cotxe. El camí fins a casa va ser tal com esperava. Un silenci que la feia sentir culpable i que no sabia com trencar. Tot just arribar van començar les instruccions perquè ja estava tot decidit. Farien una cerimònia i després l'incinerarien, ja que tots sabíem que la mare no l'hauria volgut al seu costat ni després de mort.

–I què farem amb les cendres? –la Joana va interrompre el seu germà, que ja li mostrava el taüt i l’urna que havia triat.

–Havia pensat que te les emportessis a l’illa i allà les llencis a un lloc que t’agradi. Hi ha tants llocs bonics a l’illa –va dir el seu germà, aixecant la cella dreta i esperant una resposta afirmativa.

No sabia com encaixar tot el que li estava passant i va notar de nou unes nàusees que la van fer anar corrents al lavabo. Mentre es rentava la boca i la cara va sentir la veu de la seva cunyada. No volia sortir encara i va començar a mirar el que no volia veure. El lavabo ja no semblava el mateix, estava brut i havia desaparegut el petit radiador elèctric. Només hi havia una pinta, els estris d’afaitar del seu pare, una tovallola bruta al terra i una de mig neta per assecar-se les mans que havia portat la seva tia aquell matí.

Quan va sortir, els ulls ja podien mirar i li va semblar que la casa estava completament buida. Els prestatges despullats, ni un llibre, ni una fotografia, cap de les figures de porcellana que col·leccionava la mare. Ara només el sofà i un televisor petit que li havien portat perquè no estigués tan sol; de l’altre aparell, més gran, la Joana en recordava l’explosió, els vidres trencats i el fum. No havia tornat a entrar en aquella casa des d’aquella nit, cinc anys enrere, quan va anar a omplir dues maletes, una per a la mare i una per a ella. Llavors estava molt espantada. Com es podria arreglar tot allò?

La seva tia gairebé ni la va mirar quan li va deixar anar una salutació que més aviat semblava una escopinada a la cara. Sense aturar-se li va plantar dos petons a les galtes abans d’entrar a l’habitació del pare, on ficava part de la roba en una maleta grossa que després portarien a Càritas. La Joana, ignorada de nou per la seva tia, no sabia ben bé on posar-se per no destorbar mentre el seu germà recollia uns papers i semblava que ja no esperava cap resposta, era clar que ella s’enduria les cendres de l’home que no l’havia volgut tornar a veure mai més.

El va observar. S’havia aprimat molt i, malgrat la serenor que li atorgava la immobilitat, no tenia gaire bon aspecte. Es va imaginar tota la seva infelicitat estampada al rostre amb un color groguenc i esmorteït. Els ulls tancats i la mandíbula prominent de la cara encara li donaven un aspecte seriós i imponent que a ella la torbava. No va plorar. En sortir es va trobar la seva tia sanglotant, rodejada dels seus fills. Durant uns segons la tia es va desfer dels fills i va abraçar la neboda perquè tothom veiés que era molt bona dona. La Joana va sentir com unes mans fredes l’estrenyien i després la deixaven anar per tornar a buscar consol entre els seus. Allà tenia els cosins, molts desconeguts, i els quatre germans del pare, a part d’alguns veïns de tota la vida i companys de bar. La veïna del pare, la senyora Carmen, de seguida que la va veure va anar cap a ella a donar-li el condol. L’únic sentiment sincer en què agafar-se per no caure rodona

allà mateix. La Carmen ho havia vist tot, havia sentit els crits, les trencadisses continuades, havia vist la Joana mil vegades asseguda a les escales de casa tocant el timbre i preguntant que l'obrissin.

Després de la cerimònia, al crematori van pujar tots en cotxe, ella al del seu germà, i van anar a casa. No van parlar gaire. Ell li va preguntar quan marxava i ella li va dir que a l'endemà al matí agafaria el primer tren cap a Barcelona i després l'avió cap a l'illa.

–Aviat vindrem a fer-te una visita –va pronunciar el germà, mentre abraçava el seu fill que l'esperava a la porta–. Si en alguna cosa t'envejo és que visquis a un lloc tan bonic.

–Podeu venir sempre, ja ho saps.

Plovia quan va aterrar a l'illa. A l'abril sempre plou, va pensar. La primavera havia arribat de ple a l'illa, o almenys brillava quan va aterrar a l'aeroport de Maó el dia 1 d'abril. En arribar a casa i després de dutxar-se, quan va treure l'urna de la bossa, va pensar que li hauria agradat mostrar-li al seu pare on vivia. Va omplir el dipòsit de gasolina i va creuar l'illa abans de dirigir-se al far per veure la posta de sol. Allà mateix, entre els penya-segats, va escampar les cendres. El vent, i després la mar, se les van endur, però d'alguna manera sempre serien allà. I va pensar que tot acaba i comença allà mateix. En les cendres. A l'illa. Allà on la soledat era suportable i hi havia lloc per al perdó. Va emprendre el camí de tornada quan ja era fosc, per aquella carretera lunar. Un camí de cendres per seguir endavant.

Eva Arroyo

CARTA AL PROFESSORAT DE SECUNDÀRIA

No m'agrada aquest centre, no vull ser-hi, m'agradaria més estar a un bar, un restaurant o millor encara, a un hotel de luxe. Però hi sóc, per obligació, no em queda més remei perquè no puc decidir i marxar per mi sola. Em sent pressionada, molt, i m'exigiu molt més del que puc donar, però jo m'esforço, ho faig el millor que puc, us ho promet.

Em sento molt sola, ningú em comprèn. Jo sé que no ho faig com toca, que us decebo, que no sóc perfecta. De vegades faig renou i us molesta, sobretot a primera hora del matí quan veniu adormits i no teniu paciència. Però em pegueu perquè calli, fort, amb la mà plana, i això no m'agrada i a més jo no m'ho mereixo. Jo faig silenci, m'ho guardo tot per a mi, però no estic bé, és evident que alguna cosa dintre meu no funciona correctament. Necessito ser escoltada!

No puc donar tot el que tinc al cent per cent, només funciono a mitges, jo ho sé, que abans era més bona. Això us frustra molt, que em demaneu més i més, voleu sempre el que no tinc i el que no us puc donar, i us queixeu, m'exigiu, m'insulteu, em pegueu, i parleu malament de mi a la meva cara.

No us adoneu que hi sóc davant? Que hi sent? Que això em fereix encara més?

A vegades embruto el terra, que sapiguen que ho faig a propòsit, i m'insulteu encara més. Però a mi m'és igual, no teniu res que em pugueu donar per a ser feliç, només vull ser respectada. Em sou absolutament igual. A més, quan tots marxeu, al migdia, em treuen de casa. Perquè quan puc estar tranquil·la m'he de veure al carrer?

Vosaltres, els professors, hauríeu de saber demanar a cada un només el que pot donar, o almenys d'això presumiu.

Exigesc un canvi d'actitud radical, immediat i ferme. Sabeu perfectament que tinc la capacitat d'amargar-vos la vida tan sols en cinc minuts.

Salutacions,

La màquina de cafè.

Xisca Bujosa

La chica de la MA2

Nada más puso un pie en aquel edificio, la luz de los grandes ventanales le invadió hasta tal punto, que tuvo que entrecerrar los ojos porque no podía asimilar tanta claridad. Una vez pasado el primer desconcierto, pudo comenzar a enfocar la vista y distinguir siluetas. Había mucha gente que iba de aquí para allá. Era un instituto de mil alumnos y había adolescentes por todas partes. Sus movimientos eran rápidos y así como aparecían ya no los volvía a ver. El ruido era ensordecedor, una algarabía de risas, gritos, cuchicheos, que acentuaban ese aire de nerviosismo. Se notaba que había ocurrido algo que había roto el transcurrir normal de su día a día.

A la primera persona que vio que estaba tranquila y con predisposición a escuchar, fue la conserje, una mujer bajita, rubia, con una sonrisa amable. Estaba sentada y estaba como metida en una pecera de cristal. Para poder hablar con ella, tuvo que sortear un grupo numeroso de adolescentes. Estaban en círculo y se estaban explicando algo con mucha efusividad. Gesticulaban con la cara, movían las manos, subían y bajaban los brazos, y al pasar por al lado, un olor a sudor fortísimo le hizo llevarse la mano a la nariz para intentar atenuar el impacto.

- Buenos días, soy el inspector, Lisardo Aeneas, estoy buscando a la directora, Margalida Mir.

La mujer sonrió y con su pequeña mano le señaló una puerta verde. Nada más. Así que el inspector tocó la puerta firmemente con sus nudillos y una voz aguda le contestó que podía pasar. Aquel despacho era el de una directora, pero el mobiliario era escueto: una mesa ovalada, un escritorio y una estantería. Además olía a café con leche y, al venirle esa imagen a la mente del inspector, su estómago hizo un ruido como remugando de que ya llevaba tiempo vacío. Aquella mujer enjuta y severa, enseguida se puso de pie, le dio la mano y le dijo con dificultad:

- ¿Supongo que lo primero que querrá ver es el lugar donde está el cadáver...? Fue incapaz de acabar la frase.
- Sí, pero por el camino me gustaría que me fuera contando algunas cosas como quién era la víctima, con quién se relacionaba, si había advertido algo extraño los últimos días en el instituto...

Los pasillos del instituto a diferencia de la entrada, eran oscuros y estrechos. La presencia de tantos estudiantes además acentuaba la sensación de agobio. Poco a poco la presencia de los adolescentes iba desapareciendo, la Directora le explicaba al investigador, mientras caminaban, que había suspendido las clases y que los chicos que quedaban, estaban esperando que vinieran sus padres a recogerlos. No pudo darle

mucha más información acerca de lo que le había pedido. Cuando Margalida hablaba, perdía el hilo de la conversación y luego no sabía por dónde continuar.

Finalmente llegaron a la clase, MA2, la Directora miró al inspector, nerviosa, rebuscó en su bolsillo las llaves, las sacó, la introdujo en la cerradura y dio unas cuantas vueltas. Antes de abrir la puerta, miró a Lisardo y dijo:

- No puedo volver a verla, ¿le importa que me quede fuera? Y entonces rompió a llorar.
- No se preocupe, lo entiendo perfectamente.

Lisardo Aeneas entró en la clase y lo primero que vio fue un aula completamente vacía, excepto por una chica sentada en primera fila, como si estuviera atendiendo una explicación. Sus mano izquierda apoyada en la mesa verde, la derecha con el bolígrafo, la espalda recta y los ojos... los ojos bien abiertos.

Luz Aneas

Quina és la vostra?

9 de setembre del 1978. Un teatre a Los Angeles. La banda acaba d'interpretar un tema molt conegut. Sobre l'escenari una de les bandes d'acompanyament més competents que hi pot haver formada per una selecció dels millors músics de sessió nord americans. El concert continua i un dels cantants presenta el proper nombre; una altra versió d'un tema menys conegut (com a mínim per a mi). Expectació.

Comença una guitarra amb so nèt, obert, sense distorsió. Fa un dibuix que repeteix insistentment. Una altra guitarra apareix. Aquesta, ja un poc més distorsionada, intenta establir un diàleg amb la primera. No hi ha manera.

Entren bateria i baix. Poc després la veu. Les guitarres continuen el seu diàleg de sords. Entren ara teclats i vents (ja sona tothom). Les guitarres, sobretot la més caparruda, perden protagonisme. Aquesta última, arriba a desaparèixer? Un toc de plat ens confirma que fa poc segons que no sona però, com si aquest renou la despertés, torna a aparèixer junt amb la banda. Ara, però, el més important és la intervenció de l'harmònica. Quan acaba, es pot tornar sentir la guitarra inicial. Tossuda. És allà! Continua deixant el seu missatge, marcant territori. L'altra guitarra segueix sobreposant-s'hi però, com abans, sense convèncer-la. La cançó perd i guanya intensitat i la nostra guitarra hi és (tot i que a vegades no es sent)

El tema arriba a un punt en que sembla que ha acabat. Així? No! Hi podem intuir una mil·lèsima fracció de segon de silenci, però torna a aparèixer ella. Sola. Insistent. Fent el mateix.

La segona guitarra entra ara més contundent, com si s'hagués enfadat amb la primera per haver tornat a aparèixer. A ella li és ben igual. La banda torna al complet i amb força amb un gran final que silenciarà la nostra amiga definitivament. Fins a la propera interpretació.

La lletra? Parla de com un home és incapaç de mantenir la fidelitat a una dona (que, per altra banda, diu tenir sempre al cap). El títol? "B" Movie Box Car Blues (???)

Hi podem veure ara alguna connexió entre les dues guitarres? Potser. Una podria ser la idea de dona a qui s'és fidel metre que l'altra representaria la desviació d'aquest desig.

Segurament no i és així i es tracta només de ganes de veure-hi una connexió, una correspondència desitjable. L'original, de *Delbert McClinton*, és molt semblant a aquesta versió (que és dels *Blues*

Brothers) tot i que amb menys protagonisme de la segona guitarra. O almenys a mi m'ho sembla.

Sí, ja sé, la relació entre lletra i música no és tal, no és més que el joc habitual en un grup amb dues guitarres. I què?

Algú me va demanar quina era la meva cançó favorita. No vaig saber respondre però aquesta va ser la que me va venir al cap quan, a casa, hi vaig tornar pensar. És el meu tema favorit? Segurament no. Però sempre la recordaré com una cançó que vaig escoltar moltes (moltes!) vegades seguides en el seu moment. I ningú me llevarà els moments que vaig passar intentant pensar perquè va ser ella l'elegida. Ni a vosaltres el temps que heu perdut si heu arribat llegint fins aquí. Gràcies

Per cert, quina és la vostra?

<https://www.youtube.com/watch?v=cqIZ9HLLTbc>

Pep Jordi

Mediocritat superada

Rodava, rodava i rodava. Maquinalment, inconscientment, insistentment. Els dits de la mà dreta feien rodar l'anell de l'anular de la mà esquerra. Sense pressa, sense esma.

Quan es va adonar l'anell rodava. Rodava escales avall.

Se'l va mirar i es va sorprendre. Va dubtar... Va somriure i va continuar escales amunt.

J. Esther Pelegrí

De Menorca a les Galápagos: cabres nanes i tortugues gegants

Tot passejant pel poblat talaiòtic de Talatí de Dalt, a la zona del migjorn menorquí, em fixo amb els dos grans blocs de pedra que, col·locats l'un sobre l'altre, formen una imponent T al centre del jaciment. Aquest antic tipus de construcció, que es coneix com a taula, és exclusiva d'aquest indret isolat de la Mediterrània. Pren aquest nom perquè la cultura popular conta que aquesta era la superfície que una raça de gegants que habità l'illa abans del diluvi universal utilitzava per fer els seus banquets.

Tot i que encara es desconeix la funcionalitat d'aquesta curiosa estructura, se sap que el recinte on es troba era un espai de culte religiós on es realitzaven sacrificis d'animals i altres rituals poc coneguts. Ixo de l'anomenat recinte de taula i em fixo en una resta òssia que hi ha entre la gespa: una dent d'unes dimensions sorprenents. Potser d'un dels gegants de l'illa?

En un atac de pànic científic davant la meua hipòtesi, recordo que a la Universitat ens van explicar un interessant fenomen que es dona a les illes: el gegantisme i el nanisme insular. Per entendre'ns, que animals que als continents tenen una mida petita, a les illes són grans, i viceversa. De ben segur que qualche volta heu sentit a parlar del dodo, aquell ocellot emblemàtic d'*Alícia al país de les meravelles*. No tot és imaginació de Lewis Carroll, ja que aquesta au que habità a l'illa de Maurici, coneguda com a *Raphus cucullatus*, podia arribar a fer un metre d'alt i pesar fins a 25 kilograms. En un inici, quan Linné li posà el nom científic el va anomenar *Didus ineptus*. L'epítet específic no necessita de traducció, i el gènere prové de la forma arcaica de la paraula portuguesa "*doido*", que vindria a ser "estúpid"; si fa o no fa, el mateix.

Doncs deixeu-me dir que de talòs no en tenia res aquell ocell, ja que l'espècie era un autèntic gegant de l'illa, aconseguida passats milers d'anys d'evolució, aprofitant la manca de depredadors i l'abundància de recursos per créixer. La mateixa estratègia seguida pel pobre dodo la va observar Darwin amb les

tortugues que va trobar en arribar a les illes Galápagos a bord del *Beagle*: els quelonis d'aquelles illes eren gegants.

I si bé aquests són exemples de gegantisme insular, també es dona el cas contrari en espècies que al continent podien créixer força, però que en disposar de pocs recursos pel fet d'habitar en ambients de superfície limitada com ho és una illa, van evolucionar cap a mides petites. És el cas dels elefants de Malta i Sicília i el mamut de Creta, i també de l'*Homo floresiensis*, un parent proper nostre de l'illa de Flores, a l'arxipèlag indonesi. Però no cal anar massa lluny per trobar algun exemple proper, ja que a ses illes tinguérem *Myotragus balearicus*, una estranya cabra nana que convisqueu amb els primers pobladors de les Gimnèsies.

I tornant als gegants menorquins, l'únic cas de gegantisme insular que tenim a casa nostra és el d'un liró gegant (*Hypnomis mahonensis*). Sense resposta a la meua pregunta, i com que jo sóc més de plantes, decideixo enviar una foto de la dent a una bona amiga de la carrera, qui em diu que pot tractar-se d'un ungulat. És llavors quan penso que potser no és d'un gegant, sinó que potser és una resta fòssil de la cabreta desapareguda. Però la mateixa amiga també em fa veure que l'illa del *jaleo* és plena dels famosos cavalls menorquins.

Tant els dodos, altres ocells com els moas, i la cabra nana de les Balears es van extingir amb l'arribada de la nostra espècie a les seves illes. No és d'estranyar que siguem els responsables de la sisena extinció massiva. Mentrestant, la raça de gegants menorquins segueix essent un misteri. Sempre ens quedaran les tortugues de Darwin.

Marc Arimany i Coll
Professor en pràctiques del Departament de Biologia

La *ll*oba ya'l trasgu andayón (*)

Escampláu que dalgo taba permal. La *ll*oba saliera a tou correr al traviés la borrina como una pantasma. Yera sero pela nuechi o quiciabes ceo pela mañana yá.

Tres del matu esperábala'l trasgu. Seliquino. Del mieu que-y daban los homes que-yos queríen finar. Oyera les sos voces retrañíes dende'l cordal. Viola acércase dende alantrón. Na más que s'acercó, agarrose al so cuellu ya subiera pela patina enriba. Subióse-y como si fuera un guaḥe (**) caballu l'asturcón. Pilló a correr ya-y decía a l'oreya tou'l tiempu: "Corri ñevina, corri." Ñevina yera una *ll*oba de les d'anguañu. Les sos fuercies yeren munches magar la carrerona ya magar de que dexara ser *ll*obatu yá cando. Munchos siglos vierenla yá. Munches xeneraciones morrieren.

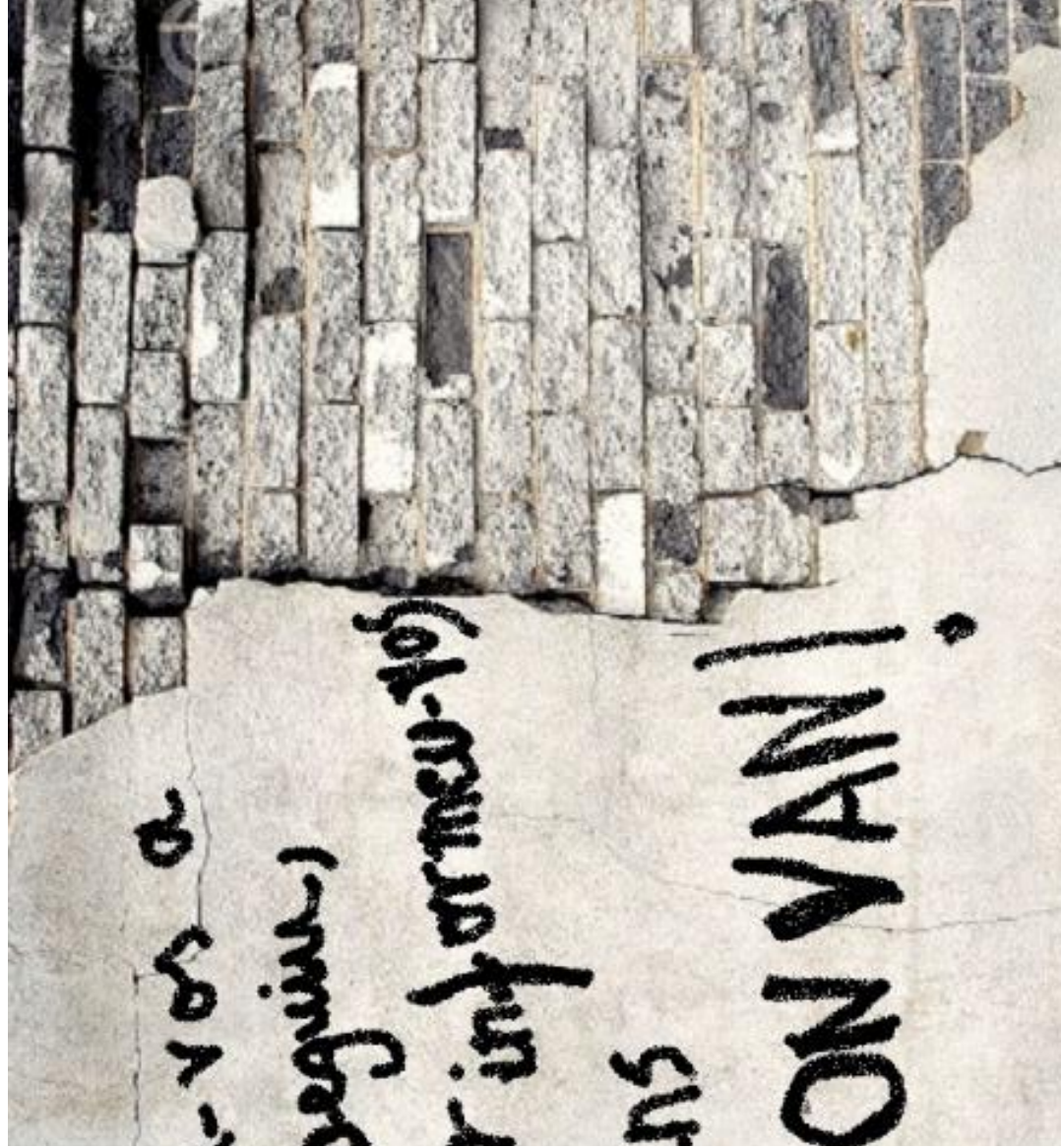
Viniera cola reciella'l Norte. Trayéronlos la xente de lloñe xunto colos sos otros ya otros dioses. Tamién el ñuveru, les xanes, los trasnos, les serenes y toos y toes aquelles criatures el otru mundu. L'otru llau de la mar. Igual que'l trasgu andayón. Cuasi nun quedaben más que'l trasgu andayón ya la *ll*oba. Tou'l restu finaos pola xente. Malo abondo. Pocos queden yá. Desta salvaren. Fasta cuando... naide lo pue iguar.

Los dioses ya les dioses afayaron bien siglos ya siglos nes tierres asturianas. Dende llueu pal trasgu ya'l *ll*obu ye perimportante que la xente creya nellos. Pero ye malu d'iguar nesti sieglu ventiún. Güei ta tou desbaratiau polo que yá naide creye nos dioses de vieyo. Entá ye más los maten. Nun s'asoleya la xente mozo nes tradiciones d'anguañu. L'ayalga'l trasgu yera la *ll*oba na más ya l'ayalga la *ll*oba yera'l trasgu na más. Nun hebo otros criatures. Esí van morriendo ún tres d'otru. Agora ninguna xente de vieyo-yos dexa les faraguyes del pan boroña ya un pocu llechi pela nuechi nel posadoriu les ventanes. Esis yeren los sacrificios d'anguañu.

.

* La *ll* o **che vaqueira** ye una lletra que solu apaez nel asturianu. Pronúnciase como la lletra che'l castellanu.

** La *ḥ* o **hache sopuntiada** ye otra de les lletres que nun existen fora l'asturianu. Pronúnciase como la lletra h la pallabra "hello" l'inglés.

Mar Lluch

RAONAMENTS ESTÈRILS

Ara ja fa un any, una alumna de Batxillerat va notar dintre d'ella els símptomes del goig intel·lectual. És un dels gojos dels quals en parlava el senyor Wagensberg, recentment desaparegut. Ho va sentir fent-se una sèrie de reflexions transcendents i traient-ne unes conclusions que suposava irrefutables. Poc després va sentir la necessitat de cercar el segon goig fonamental descrit també pel pensador català: El goig natural de contar-ho a tothom i explicar el que havia deduït. I aquí és on va fallar. És impossible de contar molts de pensaments desordenats que una sola ment elabora, sense que el receptor posi cara d'absent o de què m'estàs contant. Esteu ara, lectors, posant aquesta cara?

Ella ha constatat que molt abans han existit grans pensadors que ja havien pensat i elaborat teories semblants i millores, tal vegada amb petites diferències. Tots ells han patit la necessitat de contar-ho i així ho han reflectit a les seves obres.

A la societat ningú en parla, al diaris no surt res, a la política ningú hi fa referència i molt menys al paradigma de la societat occidental on la religió està instal·lada i arrelada.

Quan trobem la paraula epifenomenalisme, reduccionisme o emergentisme, el primer que observem quan les escrivim és que surten subratllades en vermell en el Word i que per tant no són molt utilitzades i no estem segurs si són inventades o és que estan mal escrites.

Totes aquestes teories intenten aplicar el que la ciència ja coneix a través de l'experimentació i pretenen substituir les teories tradicionals i que no arribaran mai enlloc.

Per aquest article em va fer arribar quatre proposicions en forma de resum sobre el que havia reflexionat:

-La meva ment, jo, la meva consciència, la teva ment, tu, la teva consciència, és un fenomen secundari producte dels processos físico-químics del meu o del teu del teu cervell. El que ens han contat sempre és que som diferents dels animals per tenir anima i he deduït que aquesta és només una conseqüència de ser un ésser viu. Si no hi ha cervell, no hi ha "Jo"

-La meva ment és producte de l'evolució dels sistemes de relació que vaig estudiar a biologia. És la conseqüència del software creat per les connexions de les neurones del nostre cervell. En aquestes connexions no se'ns permet pensar lliurement perquè hi ha instruccions prefixades que ens obliguen i condicionen les nostres respostes durant la funció de relació. Totes aquestes obligacions van en la direcció de perpetuar els nostres gens. Tenim por a la mort, defensam els nostres fills, i potser també l'espècie humana, perquè aquests mandats els tenim impresos al nostre codi genètic que fabrica el sistema neuronal. No som lliures i potser no cal. Els nostres gens ens dominen en quasi totes les nostres accions. No és veritat que empram un petit

percentatge del nostre cervell. L'utilitzam tot, però si és cert que només un petit percentatge no és esclau d'aquestes ordres predeterminades.

- Arribarà el moment en que la ciència aprengui a crear les connexions necessàries per dissenyar i implementar un software a un hardware que pugui sentir el mateix que nosaltres. Però existeix el perill d'oblidar-nos d'incloure a les instruccions del software, totes les que van ser escrites molt abans al nostre ADN i que han arribat pel poder de l'evolució. Els processos aleatoris i la lluita en la recerca d'energia ha produït i canviat la vida. Ha anat ordenant unes quantes molècules a costa de desordenar una mica més la resta d'univers amb l'aportació d'energia.

-Tenim gravada la instrucció de seguir evolucionant, de conquerir tot el planeta, el sistema solar i les estrelles properes. Com més repartits estiguin els nostres gens, menys possibilitat tindran de patir un cataclisme que aturi aquesta reacció anomenada vida, que va començar fa més de tres mil milions d'anys. Aquesta instrucció de sobreviure i d'expansió és tan potent que ens està posant en risc com espècie. Si no podem continuar nosaltres, ho hauram de fer les màquines d'intel·ligència artificial, dissenyades amb les mateixes antigues ordres que estan instal·lades en nosaltres. És una garantia d'èxit demostrada per la nostra pròpia existència. Poques reaccions químiques han durat milers de milions d'anys i nosaltres en som un dels darrers esglaons.

Jo ja li he contestat: Em sap greu però estic limitat pels comandaments que em dicten els meus gens i em recomanen que no t'escolti, que no m'agrada pensar que potser tens una mica de raó.

El net d'Asimov

Toni Sans

Ens pot fer por agafar un camí desconegut, per on mai hem caminat.

Però si mai ens atrevim, tal vegada, deixarem de descobrir un paratge encisador,

un lloc d'on no voldrem marxar, si no és per tornar-hi acompanyat.

Esme Miquel

SENTIMENTS

Em desperto, clic, clic, clic,
plou i fa trons, ja és abril
les gotes copegen la finestra
i cada una d'elles
em provoca sentiments
d'enuig, tristesa, ...

Recordes,
va ser un trenta d'abril plujós
quan ells es van dir sí,
i la pluja els va ajudar
a escampar gotes de vida,
amor, tendresa, confiança, ...

Voldries,
que sempre fos així,
emplenar-te dels bons records,
enriquir-te, il·lusionar-te,
mullar-te d'una pluja
de felicitat.

... clic, clic, clic,...

Esperança Preto

Quin tebi plaer estimar d'amagat

Dedicat a tu

Enamorar-se d'un company de feina pot arribar a ser un fet realment estimulant. Sobretot si els dos membres de la parella es dediquen a la docència.

I més quan tu surts d'un divorci en el qual s'han dit moltes bajanades, moltes frases estúpides que s'han anat menjant poc a poc la teva autoestima i que et fan sentir que vius en el fracàs més absolut.

Però resulta que la vida continua.

Tu encara estàs plorant pels racons i de sobte, algú diu la famosa frase: «Ara tornes a ser en el mercat!» En el mercat? Com si anessis a comprar a la carnisseria d'en Rafel i ell digués: «Què voldràs, cuixa o pit? T'ho enduràs ara o vols que t'ho guardem aquí?....»

Bé... costa un poc d'assimilar tot aquest embolic emocional.

Malgrat tot, un dia que ja no plores tant, comences a veure aquell company de feina que sempre et fa costat o et fa somriure a les reunions amb uns altres ulls. Et poses unes ulleres de vidres tintats color rosa que et fan veure una altra realitat.

Tu, que t'havies fet el propòsit de d'estar en el mercat per admirar només abdominals que tinguessin marcada una rajola de xocolata, ara el mires a ell i no t'importa si té la rajola...o no.

I comença el procés d'enamorament o també anomenant «estimar d'amagat», que resulta ser molt engrescador. Sobretot si aquest sentiment és dels dos, perquè si no és així, cauràs en el pou de la desesperació que és ple de les llàgrimes que continuaràs vessant i t'ofegaràs.

Ningú no sospita res del que està passant. Sou uns experts en dissimular.

Ningú no adverteix com ell et mira el cul tot sortint de la reunió de coordinació o com tu et quedes bocabadada quan els seus rínxols li cauen sobre el rostre mentre apunta coses en el quadern de professor. Ningú no escolta com parlau i tu somrius perquè et perdries en aquells ulls castanys. Tampoc no escoltau quan parlen dels alumnes a l'avaluació perquè asseguts un a cada extrem de la taula de la sala de profes, només voldríeu sentir cantar a Luis Miguel cançons tan cursis com *Por debajo de la mesa*.

I llavors, fas coses que et semblen molt divertides:

Vas al claustre de final de trimestre i mentre el cap d'estudis t'informa dels interessants resultats que presenten les estadístiques i fa la comparació amb la mitjana de Menorca i de les illes de Balears, tu li envies el següent correu:

Assumpte: Quin tebi pler

Quin tebi pler l'estimar d'amagat

*tothom qui ens veu quan ens veu no ho diria
-però nosaltres ja ens hem dat l'abraç
i més i tot, que l'abraç duu follia.*

La seva cambra si em té enamorat!

¿On és l'espieta que l'amor ens priva?

Joan Salvat-Papasseit

Només la teva companya de Departament, que és molt llesta, ha advertit el teu somriure entremaliat mentre envies el correu amb el mòbil i ja es demana què deu estar passant. Només tu has vist com ell, assegut a l'altra punta de la sala, fa un lleuger moviment quan mira el mòbil i els seus llavis insinuen la curvatura d'un subtil somrís.

Ja saps que aquest poema que comentes cada curs als teus alumnes de quart d'ESO a partir d'ara tindrà un significat especial. I l'hauràs d'explicar sense deixar de somriure.

Bé, aquesta etapa tan motivadora, arriba que s'acaba o més ben dit, evoluciona a una etapa més real.

Les ulleres amb els vidres tintats de rosa desapareixen i són substituïdes per unes lents de vista cansada. Perquè ja tenim una edat i no és qüestió d'anar fent el boig a la feina, hem de ser professionals.

Alguna vegada està permès fer alguna bogeria al pàrquing de l'institut tot imitant aquells adolescents que es besen com si arribés la fi del món sota els arbres del bosquet.

Ara que ja no ens estimem d'amagat, va passant els cursos amb la seva rutina.

Aprens a conviure amb un altre professor, la qual cosa té molts avantatges i algun inconvenient.

A continuació, s'adjunta un llistats d'indicadors que permeten observar els avantatges:

-Sabem fer torns per passar les notes al Gestib o fer les mitjanes de final de trimestre.

-Gaudim de les vacances junts i a l'estiu cap dels dos sap quin dia ens

trobem.

-Sabem escoltar l'altre quan ha tingut un mal dia o ha posat un full d'incidències.

-Entenem els nervis quan encara no ens han donat els horaris i no sabem si som compatibles per portar fills a l'escola.

-Podem parlar a la taula d'educació i dels pares d'avui dia amb un munt d'exemples.

-Intercanviem material escolar o metodologies. També fluids o rúbriques al sofà de casa, segons la necessitat del moment.

-Quan vas a un restaurant i els cambrers tenen menys de trenta anys, hauran estat alumnes d'algun dels dos i per tant, tens un tracte preferent....o no.

Els indicadors dels inconvenients s'estan elaborant i es publicaran en breu al drive dins de la carpeta corresponent.

I així transcorren els calendaris i les agendes. I ja són vuit anys de docència enamorada.

Com diu Carner al seu poema *La poma escollida*:

*«...i et tinc a vora meu com la poma escollida
que es torna groga i vella i encara fa perfum».*

Perquè tu ets la meva poma escollida, malgrat tot, i encara que passi el temps i els teus rínxols siguin del tot platejats i els meus cabells també, continuaràs amb la teva essència i jo ho celebraré.

Carme Morales

No te n'oblides

Al principi no hi penses, perquè estàs molt ocupada descobrint el món, però arriba un moment que, després de escoltar-ho tantes vegades, a partir d'una certa edat, comença a entrar-te la pressa. La pressa per ser gran. Tothom ho diu. És com un mantra que es repeteix amb insistència. Ser gran és millor. Perquè seràs tu qui prengui les decisions i no un altre.

Mentre que siguis petita, no serà possible. Però llavors, sí. Podràs anar on vulguis, menjar el que vulguis, tenir totes les coses que vulguis. En definitiva, fer el que vulguis.

Això diuen. Això creus. I continues la teva cursa per arribar a ser gran.

I passa el temps. I a poc a poc et fas gran.

I passa més temps. I un dia te n'adones que ja ets gran. Que pots anar on vols, menjar el que vols, tenir tot el que vols.

Sí, ja ets gran. Ja has arribat. Estàs contenta.

De vegades, a la nit, quan et rentes les dents, t'observes al mirall i et fa l'efecte que oblides alguna cosa. No saps ben aviat què. Però no li dones importància. Ara ets gran.

I continues fent, amb les teves responsabilitats i obligacions diàries. Aprofitant sempre el temps, que cada vegada passa més ràpid.

I un dia la veïna et deixa la bicicleta per anar a per pa perquè el teu cotxe s'ha espatllat. Hi puges i comences a pedalejar. Sents el vent a la cara. Somrius. I t'envaeix una sensació senzilla i agradable de llibertat.

Llibertat...

Ah! Era això.

No te n'oblides.

Raquel de las Heras Ponce

